

Türkmen döwletleri: Anuşteginogullary döwleti

Category: Kitapcy, Taryhy makalalar

написано kitapcy | 21 января, 2025

Türkmen döwletleri: Anuşteginogullary döwleti

ANUŞTEGINOGULLARY (HOREZMŞALAR) DÖWLETI

Horezmdäki Anuşteginogullary dinastiýasynyň nesilbaşysy oguzlaryň begdili taýpasyn dan bolan Anuşteginidir. Begdili Oguz hanyň Ýyldyz han diýen üçünji oglundan bolan agtygydyr. Anuştegin ýaş wagtynda seljuk emiri Bilge tegin tarapyndan gulluga alnypdyr. Ol seljuk soltany Mälik şanyň hyzmatynda bolupdyr. Oňat hyzmatlary üçin Anuştegin Mälik şa tarapyndan Horezmiň häkimi edilip bellenilipdir. Şol wagt Horezm seljuklara garaşlydy.

Anuştegin öлenden soñ onuň ogly Kutubeddin Muhammst (1097-1128) «Horezmşasy» derejesini alyp, Horezmi dolandyryp başlapdyr. Bu derejede oňa seljuk soltany Berkýaruk tarapyndan berlipdir. Merwde oňat bilim alan alymlara, din wekillerine goldaw beren Kutubeddin Muhammet seljuk soltany Sanjara (111-1157) wepaly gulluk edipdir.

Horezmşalar imperiýasynyň kuwwatly imperiýa bolmagynyň hakyky başlangyjyny goýan Kutubeddin Muhammediň ogly Aleddin Atsyz (1128-1156) bolupdyr. Ol ilki bilen Horezmden demirgazykda ýasaýan çarwa gypjak taýpalaryny we Maňgyşlyk türkmenlerinj Horezm tabyn edipdir. Atsyz ýazyr, gaýy, gaňly, baýat ýaly türkmen taýpalaryndan goşun düzüpdir. Syrderýanyň aşak akymalaryndaky ýerleri Maňgyşlyk ýarym adasyny boýun egdiripdir. Atsyz we onuň mirasdüşerleri Horezmiň Seljuklar döwletindsn garaşsyzlygyny gazaňmak üçin tagalla baryny edipdirler. Özbaşdaklyk meýilleri üçin Soltan Sanjar 1138-nji ýylda Garagumyň üsti bilen Horezme ýöriş edip, Atsyzy jezalandyrypdyr. Emma gacyp gutulan Atsyz ýene bir ýyldan Horezm baş bolupdyr.

Bu döwürde Seljuklar döwleti gowşapdy. Gündogardan çözup gelen garahytaýly döwleti seljuklara garaşly Garahanlar döwletini boýun egdiripdir. 1141-nji ýylyň 9-njy sentýabrynsa Soltan Sanjaryň we Garahanlaryň hökümdary Mahmydyň birleşen güýçleri bilen garahytaýylaryň goşunlarynyň arasynda aýgyptly söweş bolupdyr. Samarkandyň golaýyndaky Katwan düzüğinde bolan bu söweşde seljuklarıň we garahanlaryň goşunu derbi-sagyn edilipdir. Garahytaýlar Buharany we Mawerennahryň merkezi bölegini eýeläpdir.

Soltan Sanjaryň Termeze çekilenini eşiden Atsyz Marynyň üstüne çözupdyr, Nişapuryň alkymyna gelipdir. Hatda ol 1142-nji ýylyň 29-njy maýynda Nişapurda öz adyna hutba hem okadypdir. 1153-nji ýylda Balhda ýasaýan oguzlaryň gozgalaň turuzmagy we olaryň Soltan Sanjary üç ýyllap ýesirlikde saklamagy ýkylyp barýan Seljuk döwletiniň dargamagyny çaltlandyrdy. Atsyz emele gelen bu ýagdaýdan peýdalanyp, öz eýeleýän ýerlerini giňeltmäge çalşypdyr. Amul, Merw, Sarahs, Nusaý etraplaryna ýöriş edipdir. Emma oguzlaryň berk gaýtawulyna duçar bolup, yzyna dolanypdyr. Atsyz 1156-njy ýylda Türkmenistanyň günorta sebitlerine iň soňky ýörişini geçirende, Nusaýyň golaýynda aradan çykypdyr. Iki bäsdeş ~ Atsyz 1156-njy ýylyň 31-nji iýulynda 61 ýaşynda aradan Horezmiň seljuklardan özbaşdaklygyny gazaňmaga synanşyp, özbaşdaklygyny alyp bilmän aradan çykypdyr. Soltan Sanjar bolsa 1157-nji ýylyň 9-njy maýynda 73 ýaşynda Seljuk döwletiniň öñki durkuny dikeldip bilmän ölüpdir.

Atsyzdan soň Horezm tagtyna 1156-njy ýylyň 23-nji awgustynda onuň ogly Il-Arslan (1156-1172) çykypdyr. Ol Horezmi garaşsyz

döwlet diýip resmi taýdan yqlan edipdir. Akademik I.I.Bartold «Il-Arslan musulman dünýäsiniň gündogar böleginiň güýcli patyşasy bolupdyr» diýip belläpdir. Il-Arslan ilki Gürgeni we Dehistany boýun egdiripdir. Ýazyrlaryň baştutany Ýagmyr goňsuçylykda ýasaýan beýleki türkmenlere yüz tutup, Horezmşalaryň Etrek-Gürgende goýup giden dikmesi Ygtyýar ed-Dine garşı bilelikde çykyş etmäge çagyrypdyr. Netijede ýazyrlary goldan birleşen türkmen taýpalarynyň güýji üstün çykypdyr. Diňe köp gan döküşlikden soň Il-Arslana ýazyrlary özüne tabyn etmek başardypdyr.

Il-Arslan garlyk taýpasy bilen Mawerennahryň Garahanar hanlarynyň özara dawasyna goşulypdyr. Horezmşasy 1158-nji ýylда horezm goşunlary bilen Mawerennahra ýoriş edipdir, garlyklaryň Samarkandy we Buharany eýelemek ugrundaky söweşine gatnaşypdyr. Il-Arslan horasanly oguzlara garşı göreşde käbir üstünlikeri gazanypdyr. 1165-nji ýylда ol Nişapura ýoriş edipdir, emma üstünlik gazanyp bilmänsoň Horasana yzyna dolanypdyr. Ol diňe 1167-nji ýilyň aprelinde Nişapurda öz adyna hutba okadyp bilipdir. Ýurduň içersindäki gapmagarşylygyň ýitileşmegi sebäpli Il-Arslan garahytaýlaryň çozmak howpundan goranmak üçin çäreleri geçirmäge mejbür bolupdyr. 1171-1172-nji ýyllarda Horezme tarap ýorişe ugran garahytaýlaryň çozuşyndan Il-Arslan diňe Syrderýadaky bendi ýykyp dynypdyr.

Il-Arslan aradan çykansoň Horezmşalaryň tagtyna onuň kiçi ogly Soltanşa geçipdir. Il-Arslanyň uly ogly Alaeddin Tekeş şol wagt Horezmiň Jend welaýatynyň häkimi eken. Ol öz inisinden häkimiýeti basyp almaga kömek etmegini sorap, garahytaýlara yüz tutupdyr. Onuň öwezine salgyt tölemäge borçlanypdyr. Tekeş şol ýyl olaryň kömegi bilen Horezmi eýeläpdir. Horezmiň hökümdary bolandoň Tekeş garahytaýlaryň salgyt ýygnaýjysyny öldürdipdir. Mundan peýdalanan Soltanşa öz gezeginde agasy Tekeşi agdarmak üçin garahytaýlara yüz tutupdyr. Horezmden salgyt ýygnamaga gyzyklanýan garahytaýlar muňa razylaşypdyr. Emma Tekeş ýollary suwa basdyryp, duşmanyň öňe süýşmegine päsgel beripdir. Öz pirimi başa barmadyk Soltanşa Merwe we Sarahsa çekiliп, bu ýerde tä ölyänçä (1193) hökümdarlyk edipdir.

Tekeş öz häkimligini berkidip, Horasana we Mawerennahra üstünlikli ýorişler edipdir. 1187-nji ýylда Nişapury we Merwi eýeläpdir. Ol Eýranyň içerkى syýasy işlerine hem goşulypdyr.

Abbasy halypasy Nasyr (1180-1125) döwleti dolandyrmagy öz eline alyp, halypalykda dini häkimiýeti galdyrmak isleýän seljuk soltany Togrul ikinjä göreşde kömek bermegini sorap, Horezmşa Tekeşe ýüz tutupdyr. Tekeş Togrulyň goşunyny derbi-dagyn edip, 1194-nji ýylda Hemedany eýeläpdir. Tekeş 1194-nji ýylyň 26-nji iýunynda Yrak tagtynda oturypdyr. Abbasylar Horezmşalaryň seljuklara garanda hem howpludygyna tiz düşünipdirler. Şonuň üçin Nasyr halypa Tekeşiniň boýnuna dini we admininistratiw işlerde halypalyga tabyn bolmalydygy hakdaky şertnamany dakmak isläpdir. Tekeş oňa gol çekmekden boýun towlapdyr. 1196-nji ýylda Horezmşanyň goşunlary bilen halypalygyň harby güýçleriniň arasynda bolan gazaply söwes Horezmiň peýdasyna tamamlanypdyr.

Tekeşiniň dolandyran soňky ýyllarynda Bagdat halypasy bilen gapma-garşylyklar ýitileşyär. Tekeş Horasanyň üsti bilen Bagdada täzeden ýöriş edipdir. Emma ol ýöriş wagty 1200-nji ýylyň 4-nji iýulynda keselläp aradan çykypdyr. Tekeş Anuşteginler dinastiýasynyň kuwwatly imperiya öwrülmeginde uly hyzmat bitiren hökümdardyr. Onuň döwründe döwletiň tutýn meýdany Syrderýanyň aşak akymalaryndan tä Yraga çenli giñelipdir.

Tekeşiniň ogly Mälik şa entek kakasy dirikä, 1197-nji ýylyň baharynda aradan çykypdy. 1200-nji ýylyň 3-nji awgustynda Horezmşalaryň tagtyna Tekeşiniň ikinji ogly Muhammet geçýär. Ol kakasy ölmäňkä Kutubeddin lakamyny göteripdir. Soňra ol Alaeddin lakamyny alypdyr. 1203-nji ýylda Horezmşa Muhammet garahytaýlaryň goldamagynda Horasany doly eýeläpdir. Kakasynyň döwründe Gur döwletine (Demirgazyk Hindistan we Owganystan) garşıy başlanan urşy dowam etdiripdir. 1204-nji ýylda gurlar derbi-dagyn edilip, Balh we Gazna Horezme goşulypdyr. Gur döwletiniň mülkleri we Gazna Muhammet şanyň uly ogly Jelaleddin Meñburna berlipdir. Hyradyň töwereklerini hem boýun egdirip, Muhammet şa 1207-nji ýylda Ürgenje gaýdyp gelipdir we Mawerennahry basyp almaga taýýarlanyp başlapdyr. Şol ýylda ol Buharany eýeläpdir. Mawerennahryň ilaty Muhammede tabyn bolmak bilen «dinsiz» garahytaýlar kowlansoň, öz ýagdaýynyň gowulanjakdygyna, din-imanly horezmşalaryň häkimiýetiniň ýola goýuljakdygyna ynam bildiripdirler. Horezmşalaryň dikmesiniň edýän sütemine çydamadyk Samarkandyň ilaty 1212-nji ýylda gozgalaň turzupdyr. Muhammet şanyň özi haýal etmän Samarkanda gelip, gozgalaň basyp ýatyrypdyr. Özüniň Mawerennahrdaky

ýagdaýyny pugtalandyrmak üçin ol Garahan hökümdarlaryny jezalandyrypdyr. Samarkantda we Uzkentde Muhammet şanyň adyndan pul zikgelenmegi (1213) Garahanlar neberesiniň hökümdarlygynyň ýok edilendigini aňladýardы. Garahytaýlylar neberesini bolsa mongollaryň naýman taýpasynyň hökümdary Kuçluk ýok edipdir.

Samarkandy özüne täze paýtagt edinen Muhammet şa bu ýerde şa köşgünü we metjit gurdurmaga girişipdir. Ol örän şöhratparaz adam bolupdyr. Resmi dokumentlerde onun ady «Isgender ikinji» diýlip tutulypdyr. Onuň möhürinde «ALLANYŇ ÝERDÄKI SAÝASY» diýen ýazgy bolupdyr.

1216-njy ýylда Horezmşa Muhammet Bagdat halypasy Nasyryň tagtdan düşürilýändigini yglan edýär. Termeziň ulamasy Seýit Aly al-Mülki halypa bellemäge synanýar. Emma Bagdadyň ruhanylary we täsirli adamlary muňa razy bolmandyrlar. Muhammet şanyň 1217-nji ýylда Bagdada eden ýörişi şowsuz tamamlanypdyr.

Horezmşa Muhammediň häkimiýeti berk däldi. Ol halk köpçüluginiň goldawyndan mahrumdy. Hakyna tutma goşun onuň tabynlygynadan çykypdy. Ruhanylary Horezmşa duşmançylykly seredip, onuň häkimligini çäklendirmäge çalyşýardы. Horezmşalar döwletiniň içinden gowşaýan şu ýagdaýynda gündogardan täze bir howp ~ mongol çozusy abandy.

Horezmşalar bilen mongol döwletiniň arasynda ilkibada parahatçylyk gatnaşyklary saklanypdyr. Çingiz hanyň Hytaýy basyp alandygyny eşiden Muhammet şa Mongoliá ilçi iberipdir. Çingiz han olary hormat bilen kabul edip, özünü Gündogaryň hökümdary, Horezmşany Günbataryň hökümdary hökmünde ykrar edýändigini, olaryň arasynda parahatçylygyň bolmagyny, täjirleriň bir ýurtdan beýlekisine arkaýyn gelip-gidip durmagyny isleýändigini oňa ýetirmegi tabsyrypdyr. Horezmşanyň ilcilerine jogap hökmünde Çingiz han asly horezmli täjir Mahmyt Ýalawajyň ýolbaşçylygynда ilcileri we söwda kerwenini ugradypdyr. 1218-nji ýylyň ýazynda Horezmşa ilcileri Mawerennahrda kabul edipdir. İlçiler Çingiz hanyň Muhammet şanyň güýjünden we ýeňişlerinden habarlydygyny, oňa parahatçylyk şertnamasyny baglaşmagy teklip edýändigini aýdypdyrlar. Çingiz han hatynyň ahyrynda «Muhammet şany edil öz ogullarynyň biri ýaly görýändigini» aýdypdyr. Bu sypaýyçylyk Gündogat diplomatiýasynda «Sen maňa garaşly» diýmegini aňladýardы. Bu barada ýazan taryhçy Muhammet an-Nesewi

Horezmşanyň resmi kabul edişlikde ilçilere näme jogap berendigi hakda ýarmaýar. Ýone Muhammet şa gije gizlinlikde ilçi Mahmydyň bir özünü ýanyna çagyryp, oňa horezmlidigi sebäpli öz Watynna gulluk etmelidigini ýatladyp, Çingiz hanyň ýanynda öz içalysy bolup galmagy teklip edipdir. Mahmyt soltandan gorkusyna Çingiz hanyň goşunyny Horezmiňki bilen deňeşdirip bolmajaldygyny, ýagny azdygyny aýdýar. Şuňa esaslanyp Muhammet şa Çingiz han bilen ýaraşyga razylaşypdyr. Özuniň Horezm bilen gatnaşygynda doly kanagatlanýandygyny bildirip, Çingiz parahatçylyk şertnamasyny baglaşmak maksady bilen 1218-nji ýylда 500 düýeden we 450 adamdan ybarat kerweni we ilçileri Horezme ugradypdyr. Özuniň güýjüne aşa baha beren Muhammet şa Çingiz hany äsgermezlik edipdir. Syrderýanyň kenaryndaky Otrar şäherinde Horezmşanyň nökerleri mongol kerwenini talapdyrlar. Bu wakanyň Horezmşadan bidin bolmandygyna göz ýetiten Çingiz han onuň ýanyna ilçi ýollap, Otrar şäheriniň häkimini ibermegi, beýleki günäkärlere-de jeza bermegi talap edipdir. Muhammet şa bu talaba gödek jogap berip, ilçiniň sakgalyny kesip kowup goýberipdir. «Otrar gyrlyşygy» adyny alan bu waka Çingiz hanyň Orta Aziá cozmagyna bahana bolupdir.

Abanyp gelýän howpy duýan Muhammet şa Ürgençde harby geňeş çagyrypdyr. Duşmany nähili garşylamalydyhy hakda birnäçe teklip orta atylypdyr. Ýeke-täk dogry maslahat Horezmşalaryň köşgünde wekil hyzmatyny eden Şyhabuddin Hywaky tarapyndan aýdyllypdyr. Ol ähli goşuny birikdirip, mongollaryň öňünden çykmagy, uzak ýoldan aryp gelen mongol goşunyny Syrderýa boýunda garşylap, baş söweşi olaryň boýnuna dakyp, duşmany bir zarbada çym-pytrak etmegini teklip edipdir. Emm Muhammet şa bu teklibi kabul etmän, öz diýenini gögerdipdir. Ol goşuny bölüp, olary aýry-aýry şäherlere ýollamagy, her şäheriň özbaşyna goranmalydygy barada perman beripdir. Bu passiw garşylyk görkezmegiň, has doğrusy tabyn bolmagyň planydy. Çünkü, Muhammet şanyň özünden ätiýajy bardy: ol gypjaklardan düzülen goşunyna ynanmaýardy. Bardy-geldi goşuny birleşdiräýse gypjaklaryň dildüwşik arkaly özünü tagtdan agdaraýmagyndan heder edýärdi. Şu ýerde Muhammet şany çendenaşa gorkaklykda, züwwetdinlikde aýyplamagyň ýerlikli däldigini bellemelidir. Ol ýagdaýa we öz mümkünçiliklerine görä hereket edipdir. «Halklara diňe bir sütem etmän, eýsem adamlary gana çaykamak arkaly özleriniň pidasy bolan halklaryň mertebesini depeläp,

olaryň ruhuny ölçürýän» mongol goşuny barha günbatara süýşüp başlapdyr. 1220-nji ýylда Mawerennahryň esasy şäherleri ~ Otrar, Buhara, Samarkant mongollaryň eline geçýär. Çingiz han goşunyny birnäçe bölege bölüp, Orta Aziýanyň uly şäherlerini eýelemäge ugradypdyr. Özuniň serkerdeleri Jebe noýony we Subudaý batyry Muhammet şany tutup getirmäge ýollapdyr. Muhammet şa 1220-nji ýylда Hazar deñzindäki adalaryň birinde aradan çykypdyr. Ölmeziniň öñ ýanynda ol öz ogullary Jelaleddine, Ozlag şa, Ak şa özüniň «Horezmşalaryň tagt mirasdarynyň Ozlag şa bolmalydygy baradaky öñki wesýetini üýtgedip, ony Jelaleddine geçirýändigini» yqlan edipdir.

Jelaleddin Horezmşalar döwletiniň iň gaýduwsyz, hyjuwly soltanydyr. Türkän hatyn Durun sebitlerine ol, ol ýerdenem Eýrana gaçyp gidensoň, Ürgençde gypjak serdarlary öz hökmürowanlyklaryny ýöredipdirler. Olar täze gelen soltana – Jelaleddine garşıy pitne turzupdyrlar. Bu ýagdaýda Ürgenjiň mongollardan goranmagyna ýolbaşylyk edip bilmejekdigine göz ýetiren Jelaleddin özüniň kiçiräk ýygyny bilen Horasana gaýdypdyr. Onuň mongollar bilen ilkinji çaknyşygy 1221-nji ýylда Nusaýyň golaýynda bolupdyrm özüniň 300 atlysy bilen Nusaýyň golaýynda 700 adamlyk mongol otrýadyny ýeňmegi Jelaleddiniň mongollaryň üstünden gazanan ilkinji ýeňşidi. Bu ajaýyp ýeňiş hakynda Muhammet an-Nesewi: «Jelaleddiniň gylyjy mongollaryň ganyna boýalan, olaryň göwrelerini para-para edip oýnan ilkinji musulman gylyjy boldy» diýip ýazypdyr. Bu ýeňişden soň Jelaleddin ilki Nişapura, ol ýerdenem kalasy tarapdan özüne dolandyrmaga berlen Gazna (Owganystan) gidipdir. Murgabyň ýokary akymlarynda oňa Merwiň öñki häkimi türkmen Han Mälík 40 müň adamly goşuny bilen goşulypdyr. Gaznada bolsa Jelaleddine iki doganoglany Emin al-Mülk we serkerde Timur Mälík birigipdir. Garlyklaryň hany Azam Mälík we owganlryň goşunbaşysy Muzaffar Mälík hem Horezmşa we palydygyny kasam edipdirler. 1221-nji ýylyň tomsunda Toharystanyň Waliýan galasynda Jelaleddiniň goşunlary mongollardan üstün çykypdyr. Soňra Jelaleddiniň goşuny Gazna şäheriniň golaýyndaky Perwana galasynda mongollaryň 45 müň adamlyk goşunyny çym-pytrak edipdir. Ýeňişden soň gazanylan oljany paýlaşmak ugrundaky dawa Jelaleddiniň goşunyny gowşadypdyr. Çingiz han garşıdaşynyň bu uly ýeňşini jogapsyz galdyryp biljek däldi. Ol Jelaleddin bilen boljak bu aýgytlı söweše taýýarlanýardy. Şol söweş 1221-nki ýylyň 24-nji

noýabrynda Hind derýasynyň boýundaky Nilýap geçelgesiniň ýanynda bolupdyr. Dar ýerde bolan gazaply söweşde mongollar Jelaleddiniň goşunlaryny derýanyň kenaryna gysyp getiripdirler. Mertlerçe ýeňlen Jelaleddin maşgalasynyň namysyny depeletmejek bolup aýalyny, ejesini, maşgalasynyň beýleki agzalaryny kert gaýadan derýa okladýar. Emma onuň ýedi ýaşly oguljygy duşmanyň eline düşüpdir. Çingiz han ony derrew öldürdipdir. Jelaleddin atyny derýa urup, sag-aman ahyrky kenaryna geçipdir.

Şundan soñ Jelaleddin üç ýyllap Hindistanda, soñra demirgazyk-günbatar Eýranda mongollara garşı göreşini dowam etdiripdir. 1227-nji ýylда ol Reýiň we Yspyhanyň golaýynda olary ýeňipdir. Onuň mongollara garşı göreşi ýerli halk köpçüligi tarapyndan goldaw tapypdyr. Şonuň üçin hem taryhçy Öwez Gündogdyýew Jelaleddiniň hereketlerine awantýuristik öwüşgin bermek isleýän awtorlaryň kän bir mamla däldigini adalatly belléýär. Jelaleddin 1225-nji ýylда Ermenistanyň paýtagty Dwin şäherini basyp alypdyr we birleşen gürji-ermenı goşunyny derbi-dagyn edipdir. Jelaleddin mongollara garşı birlikde göreşmegi teklip edip, gürjülere ilçi ýollapdyr. Emma gürji şazada aýaly Rusudan Horezmşanyň teklibini ret edipdir. Jelaleddin 1226-njy ýylyň 10-njy martynda Tbhis (Tbilisi) şäherini basyp alypdyr. Ibn al-Asiriň şayatlyk etmegine görä, şäherde yslamy kabul eden we «Alladan başga iläh ýokdur, Muhammet onuň Ýerdäki wekilidir» diýip, iman getirenlerden başgasy gyrlypdyr. 1227-nji ýylда Jelaleddin iki frontda: Günbatar Eýranda mongollara, Zakawkazýede gürjülere we ermenilere garşı göreş alyp barypdyr. 1228-nji ýylда Horezmşanyň garşysyna rum soltany (Anadoly Seljukly türkmen döwletiniň -t.b.) Aladdin Keýkubat, Müsür soltany Eşref, kilikiá-ermenı patyşasy Getum birinji birlikde çykyş edipdirler. Ýewropanyň golaýynda bolan söweşde Jelaleddin ýeňlipdir. Taryhçy H.Gurbanow Horezmşanyň mongollara garşı bilelikde göremek üçin gypjak hanlaryna hat ýazandygyny belleýär. Ýöne ol diňe 1220-nji ýylда Juçy hana ýesir düşen we ondan oglы bolan öz uýasy Hansoltandan hat alypdyr. Uýasy öz soltan agasyna mongollaryň Jelaleddine özleri bilen hyzmatdaşlyk etmäge razy bolsa oña Amyderýa boýlaryny berjekdigini aýdypdyr. Muňa gahary gelen Jelaleddin haty jogapsyz galdyrypdyr.

Daş-tögeregi duşman bilen gurşalan Jelaleddin olara garşı ölerini-galaryny bilmän söweşipdir. Emma mert, gaýduwsyz

soltanyň ömür tanapy 1231-nji ýylyň awgustynda Gürjüstanda kesilipdir. Muhammet an-Nesewiniň ýazmagyna görä, «soltanyň ölümü bütin Älemi ýetim galdyrypdy». Jelaleddin Horezmşanyň ölüminden soňra Horezmşalar döwleti ýok bolup gitdi.

Jumamyrat GURBANGELDIÝEW,
taryhçy.

«Esger» gazeti, 2000.

<https://www.altayli.net/anusteginogullary-horezmsalar-dowleti.html> Taryhy makalalar